

Waarneming van een vogel met kleurafwijking op Texel

Hans Houtman

Inleiding

Op vrijdag 27 augustus 2010 namen mijn vrouw en ik in de Mandenvallei op Texel een vogel waar met een zeer afwijkend verenkleed. Het was een dag met veel doortrek. Tijdens de wandeling door het duingebied zagen wij onder andere veel Kneutjes *Carduelis cannabina*, Roodborsttapuiten *Saxicola rubicola* en Grasmussen *Sylvia communis*. Tussen de Tapuiten *Oenanthe oenanthe* zagen we een geelwit gekleurde zangvogel die ongeveer zo groot als een Tapuit was. Mijn eerste indruk was een soort albino Tapuit. Mijn vrouw en enkele andere vogelaars die ik de foto's van de vogel op mijn camera liet zien, hadden meer de indruk dat het een Bonte Vliegenvanger *Ficedula hypoleuca* zou kunnen zijn. Op één van de foto's heeft de vogel wat afhangende vleugels die we ook zien bij de Bonte Vliegenvanger. Eén van de aanwezige vogelaars gaf de kleurafwijking de naam flavistisch, geel gekleurd (Eric Menkveld, persoonlijke mededeling). Naar aanleiding van een tweetal artikelen in *het Vogeljaar* (Terluin 2009, Van Grouw 2000) kreeg ik in ieder geval twijfels over het type kleurafwijking. Nadat ik de foto's naar een medewerker van Sovon had gestuurd rees er ook twijfel over de determinatie van de soort (Foppen, persoonlijke mededeling). Om wat meer zekerheid te krijgen over zowel de soort als het type kleurafwijking heb ik enkele van de door mij genomen foto's naar de heren Van Grouw en Terluin gestuurd.

Welke soort?

De indruk dat de vogel één van de soorten vliegenvangers is, had Terluin ook. De houding en met name de houding van de vleugels ondersteunen deze gedachte. Op Texel broedt de Bonte Vliegenvanger echter niet. Als doortrekker wordt deze soort van begin augustus tot half oktober waargenomen (Dijksen 1996). Zelf heb ik deze soort regelmatig in augustus en september in het duingebied van Texel waargenomen. Terluin opperde zelfs de gedachte dat het om een Withalsvliegenvanger *Ficedula albicollis* zou kunnen gaan. Dit baseerde hij na wat meer nauwkeurige bestudering van mijn foto's. Hij zag een afscheiding tussen de (bruine) kop en de (witte) hals. Dan zou het een mannetje Withalsvliegenvanger zijn. Tot nu toe heb ik in de literatuur over de avifauna van Texel slechts één waarneming van deze soort gevonden. Die werd gedaan in 1937 (Dijksen 1996). Van Grouw had echter meer de indruk dat de vogel een pieper is. Hij baseert dat op de andere foto, waar te zien is dat de vogel een lange staart heeft en dat de vogel wat kleine ogen heeft voor een vliegenvanger. De Graspieper *Anthus pratensis* is een algemene broedvogel in het duingebied van Texel en is tevens een zeer talrijke doortrekker. De

De Mandenvallei op Texel. De vogel viel op tussen Tapuiten omdat de kleuren anders waren. Afwijkende kleuren maken de juiste determinatie lastig.
Foto: Hans Houtman.

vogel zat echter op het moment dat wij hem gezien hebben, niet tussen Graspiepers maar tussen Tapuiten. Ruud van Beusekom van Vogelbescherming – die de foto's ook gezien heeft – deelde de mening van Van Grouw dat de vogel waarschijnlijk een pieper is. Een Graspieper of één van de andere soorten piepers. Kortom: nauwkeurige en betrouwbare determinatie bij vogels met kleurafwijkingen kan zeer lastig zijn. Daar komt bij dat alleen mijn vrouw en ik het dier gezien hebben. De anderen baseren hun mening op grond van mijn fotomateriaal.

Aankankelijk werd aangenomen dat deze vogel een albino was, maar na lezing van onder andere enkele artikelen in het Vogeljaar bleek dat toch niet voor de hand te liggen.

Foto: Hans Houtman.

Welke kleurafwijking?

Dat de vogel geen albino is was mij al gauw duidelijk. Op de foto's zijn geen rode ogen te zien. Albino's hebben tevens een slechte overlevingskans in de natuur vanwege het verminderde gezichtsvermogen. Een witte Scholekster *Haematopus ostralegus* op Texel, die minstens achttien jaar oud is geworden en zelfs regelmatig eieren heeft gelegd, wordt door Jan P. Strijbos een albino genoemd (Strijbos 1977). Het is meer waarschijnlijk dat deze vogel een *ino* was of geheel *leucistisch*. Op mij maakte de vorig jaar waargenomen vogel een heel vitale indruk. Terluin was van mening dat het om de afwijking pastel zou kunnen gaan. Zowel de pigmenten *eumelanine* als *feomelanine* zijn dan in sterk verminderde mate in zowel de huid als de veren aanwezig. *Pastel* vererft meestal recessief geslachtsgebonden. Pastel exemplaren zijn bijna altijd vrouwtjes (Van Grouw 2000). Als de vogel een vliegenvanger is, is het in ieder geval geen mannetje. Wanneer de concentratie melanine bijna met 100% is afgenomen spreekt men over een *ino*. Volgens Van Grouw lijkt er op de borst een stippen- of strepenpatroon te zien. Dit komt voor bij de mutatie *ino* maar ook bij andere kleurmuta-

ties. Kleur en tekening zijn bij een *ino* nog vaag zichtbaar. De meningen over de kleurafwijking van Terluin en Van Grouw ontlopen elkaar niet veel. *Pastel* en *ino* zijn allelen van hetzelfde gen. Te vergelijken met de allelen bruine en blauwe ogen bij het gen oogkleur van de mens.

Tot slot

Of de vogel een soort pieper of een vliegenvanger is doet niets af aan het feit dat een dergelijke kleurafwijking zeldzaam is voor Texel. In de literatuur heb ik slechts twee gevallen gezien van afwijkende kleuren van vogels op Texel. Een witte Scholekster (Strijbos 1977) en twee afwijkend gekleurde Boerenzwaluwen *Hirundo rustica* (Stork 2007). De witte Scholekster heeft op de foto in het boek van Strijbos rode ogen. De ogen lijken iets roder dan bij normaal gekleurde Scholeksters. De poten lijken iets lichter dan bij normale Scholeksters het geval is. De wat rodere ogen zouden kunnen betekenen dat dit dier een *ino* was. In het jaarverslag van de vogelwerkgroep Texel staat een foto van twee witte jonge Boerenzwaluwen. De tekst vermeldt dat het om twee albino exemplaren gaat. Beide dieren hebben echter donkere ogen en een lichte bruinkleuring op de onderzijde is ook zichtbaar. Waarschijnlijk zijn dit ook dieren met de mutatie *ino*. Aangezien Texel jaarlijks door vele vogelaars wordt bezocht zullen kleurafwijkingen van vogels aldaar een grote kans lopen om waargenomen te worden. Zelf heb ik wel regelmatig in de buurt van ons huis op Texel Merels *Turdus merula* met witte vlekken gezien. Dit zouden de zogenaamde hongerstrepen kunnen zijn. Een niet erg zeldzame afwijking. Verder dank aan met name de heren Terluin en Van Grouw die de moeite genomen hebben om zich te verdiepen in de door mij toegestuurde foto's en hun mening daarover aan mij te geven.

■ H. Houtman, Olmenhof 32, 6951 MV Dieren of 'De Velduil', Koningsweg 46, Oosterend, Texel, (0313) 42 16 29, e-mail: h.houtman9@chello.nl of: houtmanh@hetrhedens.nl.

LITERATUUR:

- Dijksen, A. (1996): Vogels op het Gouwe Boltje. Langeveld & De Rooy BV, Den Burg, Texel.
Grouw, H.J. van (2000): Kleurmutaties bij vogels. *het Vogeljaar* 48(1):6-10.
Strijbos, J. (1977): Texel uniek vogelparadijs in de Waddenzee. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.
Stork V. (2008): Ornithologisch jaarverslag Texel 2007. Vogelwerkgroep Texel, De Cocksdorp.
Terluin, A.B. (2009): Waarnemingen van albinisme en hongerstrepen bij vogels. *het Vogeljaar* 57(6):243-260.